

Een onbegaanbare weg (?)

*Preek Christus Triumfatorkerk, 24 februari 2019
Deuteronomium 6: 4-9 en 20-25 en Lucas 6, 27-38
Ds. Jaap van den Akker*

- Welkomstwoord door de ouderling van dienst
- stil gebed
- Intochtslied "Breek, aarde, uit in jubelzangen" (Psalm 66: 1 en 7)
- Aanvangswoord, Groet, Bemoediging
Psalm van de zondag: "Loof de koning, heel mijn wezen" (psalm 103c: 1 en 3)
- Kyriëgebed (in kindertaal)

*God, het is niet eerlijk
dat mensen ziek worden en zelfs doodgaan.
Dat het milieu niet goed gaat
en dat mensen niet allemaal aardig zijn,
dat mensen elkaar pijn doen,
per ongeluk of juist expres,
het is niet eerlijk, God.*

*Het blijft maar bestaan
en het blijft ook maar doorgaan.
Wij worstelen er mee – en U?
Waar vinden wij iets van U?*

*Mensen zijn verdrietig, hebben pijn
en een pleister en een kus zijn niet genoeg.
De wereld is geen sprookjesparadijs.
we zien geen happy end.*

*Het is niet eerlijk, God
en ik ben verdrietig.
Het klopt gewoon niet zo.
Daarom zoek ik U.
Wees hier, met mij, wees hier met uw kerk en deze wereld
En houd ons vast.
Amen.*

- Glorialied: "Alle eer en alle glorie" (Lied 305: 1 en 2)
- Met de kinderen
- *Gebed*
- *Gesprek*
- *Lied: "Met Mozes zijn wij meegegaan" (Lied 606)*
- *De kinderen gaan naar de nevendienst en nemen hun kaars mee*
- Schriftlezing: Deuteronomium 6: 4-9 en 20-25
- Lied: "Wie oren om te horen heeft" (Lied 320: 1, 2 en 3)
- Lezing: Lucas 6, 27-38
- Lied: "Wie oren om te horen heeft" (Lied 320: 4 en 5)
- Preek

'Tijdens de Tweede Wereldoorlog zat ergens een stel gevangenen in een barak van een Duits concentratiekamp. Iedere avond kwam een bewaker de barak binnen en iedere avond zocht

hij dezelfde man uit om hem af te ranselen. Misschien had hij om een onverklaarbare reden een hekel aan deze man. De andere gevangenen zagen dit avond aan avond in machteloze woede aan. Want wat kon je er tegen beginnen? De machtsposities lagen immers vast. Pogingen tot bescherming van de kameraad zou tot geweld tegen hen allemaal leiden. De terreur was niet te doorbreken, ze stonden erbij en keken er naar, ze waren niet in de situatie er ook maar iets aan te doen, het zou ze allemaal het leven kosten.

Of toch?

Eén van de gevangenen dacht niet langs deze weg van macht en geweld, deze man geloofde niet in het recht van de sterkste, en wilde zich niet neerleggen bij het traditionele vriend-vijand schema.

Op een avond stapt hij op de bewaker af en zegt: 'Als u dan beslist iedere avond iemand moet afranselen, neem dan vanavond mij eens voor de variatie.'

Dit kwam voor de bewaker volledig onverwacht. Hij rekende vast op de angst van iedereen en achtte het vanzelfsprekend, dat 'de mens' bang, laf en egoïstisch is.

Na enige aarzeling antwoordde hij: 'Goed, ik zal vanavond jou nemen en niet die ander. En omdat je zo flink bent om jezelf aan te bieden, mag je zelf zeggen, hoeveel slagen ik je geven zal.'

De gevangene antwoordde: 'Dat laat ik aan uw geweten over.'

Ook nu was de bewaker verrast en hij raakte in verwarring. Hij zag zichzelf, vooral in de ogen van zijn gevangenen als iemand zonder geweten. Hij antwoordt dan ook: 'Ik heb geen geweten.'

Waarop de gevangene van zijn kant weer antwoordde: 'Natuurlijk hebt u een geweten, anders had u mij allang afgeranseld.'

Na dit wonderlijke gesprek was de aardigheid er voor de bewaker dermate af, dat hij verdween en niet meer terugkwam, ook de volgende avond niet om zijn óude slachtoffer weer te zoeken. ' (J. de Graaf, In gesprek met de Bergrede, p. 58 en 59)

Een bijzonder verhaal.

Wat doet deze dappere gevangene? Hij stapt uit de gewone gang van zaken. Uit de spiraal van angst en geweld. Hij houdt de ander een spiegel voor.

Ín zijn volstrekte machteloosheid en weerloosheid.

Hij is de gevangene van een concentratiekamp en tegenover hem staat een kampbeul. Met alle machtsmiddelen die je maar kunt bedenken. Pistoel in de holster. Wapenstok inde hand. Volstrekt afhankelijk en kwetsbaar staat de gevangene daar tegenover en toch is hij óók ongenaakbaar. Ongrijpbaar. Vrij.

Hij had een flinke afranseling kunnen krijgen. Met voorbedachten rade liep hij het risico.

Hij had het met de dood kunnen bekopen, zijn dappere daad om op te komen voor zijn medegevangene.

Levensgevaarlijk.

Maar toch doet hij het.

Dát maakt hem zo sterk. Onaantastbaar.

Hij spreekt, waar anderen zwijgen. En deze keer heeft hij geluk.

De bewaker laat zich overrompelen. De bewaker wordt gedwongen na te denken over zijn eigen daden. Hij moet zich naar binnen keren. En vraagt zich plotseling af: Wat ben ik eigenlijk aan het doen?

Hij kijkt in de spiegel. Hij ziet zichzelf staan en hij schaamt zich voor wat hij ziet. Hij léért – ondanks zijn machtspositie. Ondanks de brutaliteit van de dappere gevangene. Hij had het er ook uit kunnen slaan, maar hij deed het niet. Hij keek in de spiegel. Hij schrok. En hij stopte met het zinloze geweld. Midden in een oorlog vol zinloos geweld...

Deze gevangene houdt ook ons de spiegel voor. Net als Jezus doet in de lezing van vandaag.
En wat voor spiegel:
Heb je vijanden lief
Wees goed voor wie jou haat!
En gééf, zonder terug te verwachten.

Is dat niet een onmogelijke opdracht?

Jezus vat het gedeelte van vandaag samen met de woorden: "Behandel anderen zoals je wilt dat ze jou behandelen." De Gulden Regel. Chris van Wieren had het er vorige week al over naar aanleiding van de zaligsprekingen. Dat klinkt nog best redelijk. *Wat jij niet wil dat u geschiedt, doet dat ook een ander niet.* Een logische oproep. Bedenk vóór je iets doet hoe jij het zou vinden als iemand anders dat tegenover jou zou doen.

Maar de Gulden Regel is nog vriendelijk vergeleken met die drie opdrachten van Jezus:

Heb je vijanden lief

Wees goed voor wie jou haat!

En gééf, zonder terug te verwachten. Dat kan toch niet in deze wereld?

En toch is het de enige manier.

De enige manier die je vrij maakt.

Jezus roept de mensen op - Jezus roept ons (!) op - om niet in te gaan op negatief gedrag van anderen. Jezus roept ons op om niet alleen iets goeds te doen, omdat je wat terug verwacht. Het is de kunst om helemaal alleen vanuit jezelf *goed* te doen.

Niet uit reactie leven, maar leven uit Jezus. Of beter gezegd, uit God leven. Als je dat lukt.

Keuzes te maken vanuit de liefde die in je is . Vanuit de liefde die je van God hebt gekregen.

Leven vanuit de bron die in je is. De liefde die je ontdekt als je mag weten dat je gekend bent en dat er een is die van je houdt.

Dan ben je echt vrij.

Dan kan je onafhankelijk leven.

Dan ben je niet afhankelijk van de reacties van anderen. Dan maak je eigen keuzes.

Dan kun je negativiteit, vijandigheid naast je neer leggen.

Dan kan je delen van je eigen overvloed, zonder daar iets voor terug te verwachten. Want je doet het, omdat jij het wilt. Je doet het niet om dat er iets tegenover staat. Je er iets voor terug krijgt.

Jezus schetst hier in de Veldrede de contouren van het Koninkrijk van God. Het is de grondwet van het Rijk dat hij vertegenwoordigt.

Een totaal andere manier van kijken dan wij gewend zijn.

Een totaal andere manier van kijken dan het volk van Israël gewend is.

Het is een radicalisering van de wet.

Hoewel Mozes dat het volk ook al voor hield, toen de Hebreërs bevrijd waren uit Egypte.

Want Egypte dat was dat de cultuur van de macht. Van voor wat hoort wat. Daar bepaalden de soldaten wat er gebeurde. Van het recht van de sterkste. Van Economisch gewin ten koste van de zwaksten in de samenleving. Daar, van die cultuur, moest het volk loskomen. Door eerst veertig jaar op elkaar te zijn aangewezen in de woestijn. En vervolgens in het Beloofde Land te ontdekken hoe dat werkt. De weduwen en wezen beschermen. Slaven vrijheid geven in het sabbatsjaar. Het land weer herverdelen in het jubeljaar...

Vrij zijn van bezit. Vrij zijn van de ander. Vrij om te genieten van het leven. Vrij zijn om liefde te geven en te delen. Vrij voor God... Dan zal het je goed gaan in het land dat God je heeft gegeven

Maar het heeft nooit gewerkt. Ook niet in het beloofde land. Vóór de muren van Jericho ging het al mis.

We kunnen het niet.

Ook niet in de kerk.

Macht werkt misbruik in de hand. Vandaar die grote conferentie in Rome deze dagen, om al dat machtsmisbruik aan de kaak te stellen. Omdat we het niet kunnen. Onze begeerte in de hand houden. Ons egoïsme beteugelen. Vrij zijn van al die machten die aan ons trekken. Vrij zijn voor God.

Het lijkt een onmogelijke opdracht.

Jezus doorbreekt hier een eeuwenoude conventie. Oog om oog tand om tand. Kwaad met kwaad vergelden, haat met haat. Duidelijkheid. Gerechtigheid. Het bevestigt de groep waar je bij behoort. Het schept een gedeelte identiteit. Het onderscheidt je van anderen. Het trekt grenzen en geeft een gevoel van veiligheid. Telkens klinkt die roep weer. Het verlangen om terug te slaan, als j iets is overkomen.

Dat alles doorbreekt Jezus hier.

Radicaal.

Waarom? Het is de enige manier. Oog om oog, tand om tand – dat richt muren op tussen mensen, het verhardt en verstart de fronten. Mensen blijven in gesloten stellingen tegenover elkaar staan. Op iedere actie van de een volgt een vergelijkbare reactie van de ander.

De wereld wordt beheerst door deze Pavlov reactie.

Of het nu gaat om handelsrelaties, om een nieuwe wapenwedloop. Om klimaat voor- en tegenstanders, om de zwartepietdiscussie. Om de besteding van kerkelijke gelden, om veranderingen in de kerk, om verschillen van mening, of geloof.

Oog om oog, tand om tand - het is het leidende mechanisme in de wereld en Jezus breekt daar radicaal mee.

Het doorbreken van de fatale spiraal van actie en reactie – van haat en geweld begint met het leren kennen van de ander. Het begint met het overwinnen van je angst. Zoals de gevangene in het concentratiekamp zijn angst overwonnen had.

Alleen als je vrij bent van de angst voor de ander, is het mogelijk om hem of haar met liefde te bejegenen. Liefde durven delen, zonder iets terug te verwachten. Onvoorwaardelijke liefde.

Dat is nogal wat.

Dat is levensgevaarlijk in deze wereld.

Maar het is de enige weg.

Het betekent leven in overgave. Het betekent het risico durven nemen je leven te verliezen.

Het betekent je totaal over te geven, afhankelijk van de ander, want zijn of haar reactie weet je niet. Voor hem of haar geldt de aanval misschien nog steeds als de beste verdediging. Je geeft je leven uit handen.

Het is de weg van Jezus.

En we weten waar die weg naartoe leidt. De dood aan het kruis.

Het is de weg van de overgave, Van de onbaatzuchtige liefde. Van volstrekt afhankelijk zijn van de ander.

Levensgevaarlijk.

En toch de enige weg.

De enige manier om vrij te zijn. Vrij van de ander, vrij voor God. Vrij om te leven in liefde.

Een weg die we maar moeizaam gaan. Steeds weer teruggeworpen op onze oude Egyptische overlevingsinstincten. Maar wel de enige weg. En een weg die het waard is om te gaan.

Want als je zo vrij kunt leven – ja dan ben je al in het Koninkrijk van God.

Amen.

- **Orgelspel**
- **Lied:** 'De toekomst van de Heer is daar' (Lied 767)
- **Bevestiging**

Inleiding op de bevestiging

Vragen

Handoplegging

Vraag aan de gemeente

Lied: "Geest van hierboven" (Lied 675: 1)

- **Overlijdensafkondiging**
- **Dankgebed, voorbeden, stil gebed, Onze Vader**
- **Collecte:**
- **Slotlied: "Liefde, eenmaal uitgesproken" (Lied 791: 1, 2 en 3)**
- **Zegen**